

Exodus, zingeving en binding aan de samenleving

Ruim 20 jaar geleden ontstond in Den Haag de Stichting Exodus.

Dit op initiatief van justitiepastores (Rooms-Katholiek en Protestant) en vrijwilligers, werkzaam in de gevangenis Scheveningen.

Zij stelden vast dat een zeer groot aantal gedetineerden regelmatig terugkeert in de gevangenis.

Tijdens de detentie hebben veel gedetineerden contact met het pastoraat. Na de detentie hebben velen die behoefte aan begeleiding op hun levensweg ook, maar ze vallen in een groot gat.

Exodus koos als doelstelling om in samenwerking met de kerken, in aansluiting op het pastoraat in de gevangenis, ook na de detentie begeleiding te bieden.

Inmiddels zijn er in Nederland 9 Exodushuizen. Het programma van Exodus richt zich op de complexe problematiek van gedetineerden. Er zijn globaal gezegd achterstanden in de persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke achterstanden. Er is meestal veel persoonlijke en maatschappelijke problematiek geconcentreerd in één persoon. Velen hebben de gebrokenheid van het leven aan den lijve ervaren. Exodus wil op deze complexe achtergrondproblematiek ingaan in een samenhangend begeleidingsaanbod op alle levensgebieden: wonen, werken, relaties en zingeving.

In de huizen van Exodus wonen de bewoners een half jaar tot een jaar. Ze krijgen daar begeleiding om te leren wonen, een arbeidsritme op te bouwen en om te gaan met relaties. Ook moet aandacht gegeven worden aan wat onder de oppervlakte van hun bestaan sluimert aan pijn, gevoelens van schuld, machteloosheid, woede, boosheid, tekort schieten, achtergesteld zijn, verlieservaringen. Kortom: als niet ook aan het verleden aandacht wordt geschonken, zal geen toekomst opgebouwd kunnen worden. Zowel binnen als buiten de Exodushuizen zijn 250 Exodusvrijwilligers werkzaam in de nazorg. Deze vrijwilligers zijn verbonden aan de Exodushuizen en bieden daar ondersteuning aan het begeleidingsprogramma en de activiteiten. Ook zijn er vrijwilligers die individuele nazorg bieden aan ex-gedetineerden die op zichzelf wonen. Veel vrijwilligers ervaren dit vrijwilligerswerk ook als bijzonder verrijkend voor zichzelf. Je leert er andere kanten van het leven door kennen. En ook kun je horen dat mensen erdoor dieper de betekenis van het geloof gaan verstaan.

Het Exodusprogramma met de samenhangende aanpak en verworteld in de samenleving is bijzonder succesvol. Veel gedetineerden die het programma afmaken vallen niet meer terug in criminaliteit. Per jaar worden in de huizen en door de vrijwilligers ca. 600 ex-gedetineerden begeleid.

Het zingevingaspect in Exodus is essentieel. Het heeft als uitgangspunt dat het leven van binnenuit wordt vormgegeven. Hoe kijk ik tegen mezelf aan? Hoe kijk ik tegen andere mensen aan? Hoe zie ik mezelf in relatie tot de wereld om me heen? Wat verwacht ik van de toekomst? Wat verwacht ik van andere mensen en wat mogen andere mensen van mij verwachten? Is God er? Wie is God? Wat verwacht ik van God en wat mag God van mij verwachten? Wat doe ik met de pijn die ik zelf voel en wat doe ik met de pijn die ik anderen heb gedaan?

Bij zingeving gaat het vooral ook om je vrijheid in verantwoordelijkheid vorm te geven.

Zingeving kan in de begeleiding op allerlei manieren aan de orde komen. In de persoonlijke gesprekken met de begeleiders. De begeleiders in Exodus worden gecoached om alert te zijn op geloofs- en levensvragen van de bewoners. Ook kunnen geloofs-, levens- en maatschappelijke vragen aan de orde komen op de themabijeenkomsten in de huizen.

Exodus werkt samen met de kerken.

Exodus legt geen geloofs- of levensbeschouwing aan de bewoners op. Iedere bewoner in Exodus wordt begeleid tegen de achtergrond van z'n eigen geloof en levensovertuiging. We doen dus niet aan evangelisatie en er is een rijke schakering aan geloofs- en levensovertuigingen in onze huizen aanwezig.

Voor Exodus zelf is het geloof in Jezus Christus en Zijn levensweg de basis voor het handelen. Wij geloven dat in de wereld van God de mens geschapen is naar Zijn beeld. Zijn of haar bestaan is dus gewild. Zo is ieder mens een uniek mens, hoe zijn leven ook gelopen is. De geschapen mens leeft niet

op zichzelf, maar is mens in gemeenschap met anderen. Zo krijgen mensen eigen verantwoordelijkheid en blijven ze altijd horen bij de gemeenschap met anderen. Niemand is uitgesloten. Ook in de gevangenis is er een verbondenheid die blijft. Het mensenleven staat principieel in het teken van de liefde.

Eén van de bewoners van Exodus zei eens in een interview: "Ze geloven meer in je dan je zelf doet." Bewoners die een nieuwe levensweg willen opbouwen moeten ook vertrouwen en geloof in zichzelf en in hun eigen mogelijkheden leren krijgen. De uitspraak "Ze geloven meer in je dan je zelf doet" geeft aan dat het geloof van anderen in jou stimulerend kan werken op het geloof in jezelf. In de bijbel lezen we dat God in ons gelooft, op ons hoopt en ons liefheeft. Van Zijn geloof in ons, hoop op ons en Zijn liefde voor ons mogen wij heel concreet iets zichtbaar maken in de wereld die wij bewonen. Als kerkgemeente kunnen wij zo vandaag in onze samenleving van vitale betekenis zijn.

Vanuit de kerkgemeenschap gezien is Exodus diaconaal werk. De bewoner en zijn of haar ontwikkeling en toekomstperspectief staat centraal. Het gaat erom dat de bewoner zijn eigen levensweg in verantwoordelijkheid kan gaan.

De verbondenheid van Exodus met de kerken is met het oog op de bewoners ook nog op een ander punt van belang.

Het gaat er bij de begeleiding niet alleen om dat de bewoners persoonlijke en maatschappelijke vaardigheden kunnen ontwikkelen op de genoemde levensgebieden. Het gaat er ook om dat zij weer een plaats krijgen in de samenleving. Daarbij kan de gemeenschap van de kerken als brede samenlevingsverbanden met veel lijnen naar maatschappelijke organisaties een belangrijke rol spelen.

Een belangrijk punt in de criminaliteitspreventie is het tot ontwikkeling brengen van binding met de samenleving. In een interview met het Justitie Magazine van oktober 2003 wijst de criminologe mevrouw Junger-Tas op dit essentiële punt. "Binding – met je naaste, je geliefde of je ouders, maar ook met instituties zoals school, werk, vrienden of de sportclub - is een zeer belangrijke factor bij de integratie. Kinderen – en volwassenen trouwens ook – moeten gebonden zijn aan de samenleving waarin ze leven. Want als die binding er niet is hebben ze geen boodschap aan de eisen die de samenleving stelt. Ze hebben niets te verliezen, het kan ze niets schelen." Door de inbedding van de Exodusprojecten in de brede samenlevingsverbanden als de kerken en door de inzet van de vrijwilligers en de relaties met maatschappelijke organisaties levert Exodus een belangrijke bijdrage met name ook aan dit leggen van verbindingen.

Door de inzet op zingeving en binding is het samenhangend begeleidingsaanbod van Exodus niet alleen voor de deelnemers aan het Exodusprogramma van betekenis, maar ook voor de samenleving als geheel, want het gaat gepaard met een doorbreking van de criminaliteitsspiraal. En dat is een aanzienlijk maatschappelijk rendement.

J.D.W. Eerbeek,
voorzitter Stichting Exodus Nederland
en Hoofdpredikant bij de Dienst Justitiële Inrichtingen